Umí prase létat?

OD 5-TI LET

Návod a správné odpovědi

SE SPOUSTOU INFORMACÍ O ZVÍŘATECH!

Co kde najdete?

Herní návod strana **3**

Co znamenají jednotlivé vlastnosti na kartičkách? strana **11**

Správné odpovědi strana **21**

Chcete se dozvědět ještě více zajímavostí o zvířatech? strana **29**

Herní návod

Zábavná a napínavá vzdělávací hra
pro 2 - 4 hráče od 5 let

Umí prase létat? SAMOZŘEJMĚ, ŽE NE!!!
Určit správné vlastnosti zvířat ale nebude vždycky tak snadné: Má ježek ocas? Žere lenochod jenom rostliny? Hrozí medvídku mývalovi vyhynutí?

Cíl hry

Cílem této hry je seznámit se zábavnou formou se 60 zvířaty a jejich vlastnostmi. V každém kole se budete podrobně zabývat jedním zvířetem. Kdo zareaguje rychle a jako první položí žeton na správnou kartičku s vlastností, posune za odměnu svou figurkou prasátka na dráze dopředu. Vítězí ten, kdo bude mít po pěti kolech figurku nejdál.

Milí rodiče,

aby si vaše děti při této hře osvojily co nejvíce znalostí, měl by s nimi při prvních hrách hrát někdo dospělý nebo starší dítě, kteří budou hru řídit. Před první hrou přečtěte prosím dětem, co jednotlivé vlastnosti v této hře znamenají. Pokud mají děti k jednotlivým vlastnostem nějaké otázky, je dobré jim přečíst vysvětlení ještě jednou. Děti se tak toho mohou o zvířatech hodně naučit. Vysvětlení vlastností najdete od strany 11 tohoto návodu.

Všichni, kdo by se chtěli o zvířatech dozvědět další zajímavosti, najdou v tomto návodu informační část (od strany 29), která obsahuje mnoho poutavých a zapamatování hodných informací.

V této hře se mohou mnoho nového dozvědět také dospělí a často se i naučit něco, o čem doposud neměli tušení. Pokud si nebudete jistí správnou odpovědí, podívejte se prosím ještě jednou do popisu vlastností (od strany 11). Kromě toho vám při určování správných odpovědí mohou pomoci také texty v informační části.

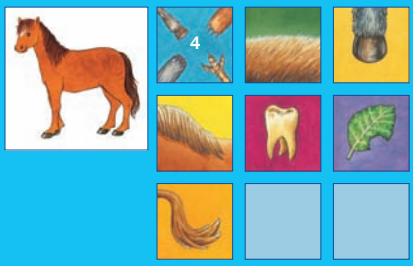
Při sestavování textů ke hře jsme spolupracovali se zoology. Samozřejmě však existují různé definice, plynulé přechody mezi jednotlivými kategoriemi, zjednodušení pro děti a i v rámci jednoho zvířecího druhu různé formy uvedených vlastností. Komplikované speciální případy jsou uvedeny vždy na konci definic v závorkách. Tato dodatečná vysvětlení byste však měli svým dětem číst pouze, pokud to bude nutné. V části se správnými odpověďmi se s těmito speciálními případy nijak nepočítá. Kdo chce, nemusí u těchto speciálních případů odečítat při hře body.

Ahoj, milé děti,

na všech kartičkách s vlastnostmi, které budete při hře používat, je uvedena vždy jedna z 24 zvířecích vlastností, např. „Má srst“ nebo „Umí létat“. Před první hrou vám rodiče nebo starší sourozenci přečtou, co jednotlivé vlastnosti znamenají. Až budete tuto hru znát, bude stačit, když se před hrou společně krátce podíváte na jednotlivé vlastnosti a jejich význam a popovídáte si o nich. V části se správnými odpověďmi (od str. 21 tohoto návodu) je nakresleno každé zvíře a jeho vlastnosti. Sami se tak může podívat, které vlastnosti ke zvířeti patří.

Kůň (Kůň domácí)

Příklad

Kůň má čtyři nohy, má srst, má kopyta, má hřívu, má zuby žere jenom rostliny a má ocas.

Pozor:

Vlastnosti mohou ve skutečnosti vypadat úplně jinak, než na kartičkách. Například srst zvířat může mít různé barvy, může být dlouhá nebo krátká. Kartička používaná v této hře je moc malá na to, aby se na ní daly ukázat všechny možné barvy a tvary – proto je ve hře jenom jedna kartička, která platí pro všechny typy srsti.

Dříve než začnete hrát

Před první hrou od sebe opatrně oddělte všechny součásti.

Před každou hrou

- Všechny kartičky s vlastnostmi položte v libovolném pořadí do kruhu na stůl tak, aby byl vidět obrázek. Je důležité, aby na ně všichni hráči dobře viděli a dosáhli na ně.
- Zamíchejte kartičky se zvířaty a rozložte je kousek od kruhu; obrázek nesmí být vidět.
- Složte závodní dráhu pro prasátka a také ji položte stranou od kruhu.
- Každý hráč si vezme jednu figurku prasátka a postaví ji na startovní mráček (bez čísla) před dráhu příslušné barvy. Poté si vezměte ještě čtyři hrací žetony příslušné barvy a položte je před sebe. Pokud hraje hráčů méně než čtyři, nebudete ostatní figurky prasátek ani hrací žetony potřebovat; nechte je v krabici.
- Při přípravě hry dávejte pozor, aby vám kartičky se zvířaty ani dráha nepřekážely, když budete chtít dosáhnout na kartičku s vlastností.
- Nechte si tento návod se správnými odpověďmi při ruce – a můžete začít...

Začínáme!

V každém kole se budete zabývat jedním určitým zvířetem. Nejstarší hráč otočí libovolnou kartičku se zvířetem a položí ji do středu kruhu mezi kartičky s vlastnostmi. Je důležité, aby všichni hráči na kartičku se zvířetem dobře viděli.

Všichni hráči si rychle rozmyslí, jaké vlastnosti zvíře na obrácené kartičce má. Nezapomeňte: vlastnost nemusí u daného zvířete vypadat stejně jako na kartičce – jenom význam musí být stejný!
Kdo si myslí, že zná správnou vlastnost, rychle položí svůj hrací žeton na příslušnou kartičku. V každém kole můžete rozmístit všechny čtyři hrací žetony – pokud najdete dost správných vlastností.

Na jedné kartičce s vlastností může ležet pouze jeden hrací žeton!

Pokud na jednu kartičku s vlastností položí svůj hrací žeton více hráčů, zůstává tam ležet pouze žeton nejrychlejšího hráče. Hráč, který svůj žeton položil na kartičku jako druhý, ho musí vzít zpátky.

Když už žádný hráč nechce položit žeton nebo když všichni hráči položili všechny své žetony, je kolo ukončeno.

Po každém kole se všichni společně podíváte do návodu a zkontrolujete, zda jsou odpovědi správné. Vždy hodnoťte jeden hrací žeton po druhém.

- Za každý správně položený žeton – tedy když je daná vlastnost ve správných odpovědích u zvířete namalovaná – můžete posunout svou hrací figurkou na dráze o jeden mráček dopředu.

- Za každý špatně položený žeton – tedy když daná vlastnost není ve správných odpovědích u zvířete namalovaná – musíte svou hrací figurkou na dráze posunout o jeden mráček dozadu (dál než za startovní mráček se ale figurka nemůže posunout).

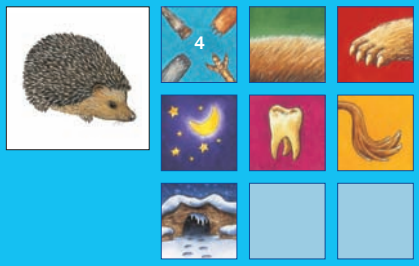
Příklad:
Lukáš otočí kartičku s ježkem. Honza si myslí, že ježek má zuby a srst, proto položí jeden žeton na kartičku „Má zuby" a jeden žeton na kartičku „Má srst". Lukáš ví, že ježek má ocas, a položí svůj žeton na příslušnou kartičku s vlastností. Také Alenka to ví, ale Lukáš položil svůj žeton na kartičku jako první – proto Alenka musí vzít svůj žeton zpátky. Martin položí svůj žeton na „Žere pouze rostliny". Pak si všichni čtyři hráči řeknou, že je už nenapadá žádná správná vlastnost – a kolo končí.

V části se správnými odpověďmi v tomto návodu se pak mohou podívat, kolik vlastností pro ježka platí.

Lukášova figurka se může posunout o jeden mráček dopředu, protože ježek má skutečně ocas. Honzova figurka se může posunout dokonce o dvě políčka dopředu, protože ježek má také zuby a srst. Alenčino prasátko zůstává stát, protože nepoložila žádný žeton. Martin musí svou figurku vrátit o jeden mráček dozadu – ježek totiž nežere jenom rostliny, ale také např. šneky a brouky!

To, že ježek je noční zvíře a upadá do zimního spánku, to si hráči neuvědomili – za tyto vlastnosti se tedy nemůže žádný hráč posunout dopředu.

Ježek (ježek evropský)

Jakmile je hrací žeton vyhodnocen, vezme si ho hráč z kartičky zpátky a znovu ho položí před sebe. Na konci každého kola tak všechny hrací žetony leží znovu před hráči a ne na kartičkách. Kartičky s vlastnostmi zůstávají během celé hry na svém místě!

Jakmile jsou všechny hrací žetony vyhodnoceny, dejte kartičku se zvířetem do krabice. Zavřete návod a připravte si ho na další kolo.

Další hráč ve směru hodinových ručiček otočí kartičku s novým zvířetem a začíná tak další kolo...

Závěr hry

Po pěti kolech – tedy když bylo otočeno pět kartiček se zvířaty – hra končí. Hráč, jehož figurka prasátka je na závodní dráze nejdál, vítězí. Pokud je více figurek stejně daleko, je vítězů více nebo se hraje rozhodující kolo.

Příklad
Vítězí hráč se žlutým prasátkem.

Herní varianty

Pro hráče od 3 let nebo pro první seznamovací hry

- Pro 2 – 4 hráče: Hraje se tak, jak je popsáno výše, ale hráči přichází na řadu postupně. Nejmladší z vás může položit jeden svůj žeton na kartičku s vlastností jako první. Pak pokračují všichni ostatní hráči ve směru hodinových ručiček, vždy však mohou položit pouze jeden žeton – tak dlouho, až žádný z hráčů nezná další správnou vlastnost nebo až všichni položí všechny svoje žetony. V příštím kole může svůj žeton jako první položit hráč vlevo od hráče, který začínal v předchozím kole atd.

- Pro 1 – 5 hráčů: Při této herní variantě se zjišťují společné znaky zvířat nebo rozdíly mezi nimi a jejich vlastnosti – tato hra nemá vítěze. Ten, kdo hru řídí, vybere dvě kartičky s vlastnostmi a obrácené obrázkem nahoru je položí asi 20 centimetrů od sebe doprostřed stolu. Ostatní kartičky s vlastnostmi nebudete potřebovat, dejte je tedy do krabice. Pak všichni hráči společně přiřazují kartičky se zvířaty:

  - Zvířata, ke kterým patří pouze jedna ze dvou zvolených vlastností, položte vpravo, popř. vlevo vedle dané vlastnosti.

  - Zvířata, ke kterým patří obě dvě vlastnosti, položte mezi kartičky s vlastnostmi.

  - Zvířata, ke kterým nepatří žádná vlastnost, nechte stranou.

Co znamenají jednotlivé vlastnosti na kartičkách?

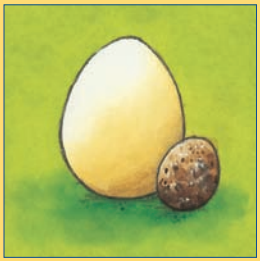
Má 2 nohy Má 4 nohy Má 6 nohou

Nohy jsou části těla, které zvířata používají hlavě k tomu, aby mohla stát a chodit. Některá zvířata, např. veverka, drží v předních nohou také potravu – přesto se těmto částem těla neříká „ruce“ ale „nohy“. Výjimkou jsou gorily a šimpanzi, takzvaní lidoopi. Lidoopi sice chodí také hlavně po čtyřech, jejich přední končetiny se však zpravidla nazývají „ruce“.

Většina živočichů má 2 nebo 4 nohy. Hmyz, např. brouci, vosy, motýli a mouchy, má vždy 6 nohou. Někdy jsou však dvě z nich úplně malé, jako např. u babočky paví oko a jiných perlásků – předním párem nohou se mohou pouze čistit.

Pavoukovci nepatří mezi hmyz – mají dokonce 8 nohou. K pavoukovcům nepatří pouze pavouci, ale např. také klíšťata.

Rekord v počtu nohou drží stonožky, které mají až 600 nohou! Existují však také živočichové, kteří nemají vůbec žádné nohy – kromě hadů sem patří např. ryby, které mají místo nohou ploutve.

Klade vejce

Nejen slepice snáší vejce – to dělají všichni ptáci a také mnoho jiných živočichů. Vejce mohou mít pevnou nebo měkkou skořápku a mohou být v nejrůznějších barvách, tvarech a velikostech. Vajíčka hmyzu jsou velká jen několik milimetrů – jsou tak malá, že se člověk musí dívat velmi pozorně, aby je vůbec objevil. Největší vejce snáší pštros – jeho vejce jsou velká až 15 cm!

Ve vaječných blanách mohou růst mláďata. Většinou se mláďata vylíhnou teprve nějakou dobu po nakladení vajec. Některá mláďata, např. malí mloci skvrnití nebo někteří žraloci, se však z vajíčka vyklubou už v těle matky a na svět tak přijdou živá. Tito živočichové tedy nekladou vejce! U některých zvířecích skupin pak záleží na konkrétním druhu, zda vejce klade nebo ne: např. žralok skvrnitý vejce klade, žralok bílý ne. Savci vejce nekladou – s výjimkou ptakopyska a ježury australské (savci jsou zvířata, která jako mláďata pijí mléko od maminky).

Má peří

Všichni ptáci mají peří, ostatní zvířata ne. Peří je tvořeno rohovinou, brk je uvnitř dutý. Proto jsou pera velmi lehká – jinak by ptáci nemohli létat. Pera však neslouží pouze k létání; chrání také před chladem, větrem a vodou. Protože peří plní tolik úkolů, existuje několik zcela rozdílných druhů per – např. hebké a teplé prachové peří nebo elegantní letky, které ptáci potřebují k létání.

Má srst

Chlupový porost se u savců nazývá srst. Chrání zvířata před chladem, větrem a vodou. Srst může být úplně krátká nebo dlouhá a mívá nejrůznější barvy – může být jednobarevná, skvrnitá, pruhovaná nebo tečkovaná. Může být hustá a hebká jako např. u kočky nebo řídká a štětinatá jako např. u prasete. Kromě toho ne všechna zvířata mají srst na celém těle: ježek má například na zádech bodliny, avšak na čenichu a na břiše srst.

(Speciální případy:** Některá zvířata nemají srst, ale jen velmi porůznu několik chlupů – např. na ocase, na čenichu nebo na uších: **slon, hroch, nosorožec, luskoun, velryba.)

Má šupiny

Šupiny vypadají podobně jako střešní tašky na střechách domů. Nejznámějšími zvířaty se šupinami jsou ryby. Existují však i ryby bez šupin – například koníčci mořští. U živočichů najdeme mnoho různých typů šupin, které mohou vypadat zcela odlišně a mohou být také různě uspořádány. Většinou šupiny vznikají ze škáry (2. vrstva kůže). Někteří živočichové, jako mnoho ryb, mají šupiny po celém těle. Jiní živočichové mají šupiny pouze na určitých částech těla – tak např. všichni ptáci mají šupinatou kůži na nohou. Motýli mají na svých nohou šupiny, které jsou tak malé, že je bez lupy nerozeznáte.

Umí létat

Téměř všichni ptáci a hmyz umí létat. Během dlouhých cest vzduchem se pohybují pomocí křídel, aniž by se přitom dotkli země. Dříve si lidé mysleli, že k létání stačí pouze křídla. To ale není pravda! Pokud je zvíře příliš těžké nebo jsou jeho křídla příliš malá, nemůže se vznést do vzduchu. Existují tedy ptáci, kteří létat nemohou, například tučňáci a pštrosi.

***(Speciální případ: Mravenci** obvykle nelétají. V době páření však někteří mravenci křídla mají – a pak mohou i létat.)*

Má ploutve

Ploutve jsou ty části těla, s jejichž pomocí se někteří živočichové mohou při potopení pohybovat ve vodě. Bez ploutví by se nemohli „hnout z místa“ a „řídit“, kam plují. Existují však také výjimky: tučňáci sice svá křídla používají při potápění, ale protože jsou tučňáci ptáci, nenazýváme jejich křídla „ploutvemi“.

Má drápy

Drápy jsou zakřivené, vepředu zašpičatělé a dorůstající části těla z rohoviny (stavební bílkoviny), které zvířata mají na konci prstů. Drápy jsou pro zvířata velmi užitečné; s jejich pomocí mohou šplhat, držet potravu a neuklouznou při běhu. Lidoopi, např. gorily, nemají drápy, ale nehty.

(Speciální případy:** Také hmyz a pavoukovci mají malé „drápy“ na konci prstů. Tyto „drápy“ však nejsou z rohoviny, ale z chitinu (polysacharidu): **mravenci, mouchy, sluněčka, škvoři, motýli, pavouci, vosy, klíšťata.)

Má kopyta

Zvířatům s kopyty slouží k ochraně spodní části chodidla tlustá vrstva rohoviny. Tato vrstva se dá přirovnat k našim nehtům na nohou a rukou. Některá zvířata nemají jen jedno kopyto, jak je tomu u koňů a zeber (ti se nazývají lichokopytníci), ale dokonce hned dvě kopyta na jedné noze. To proto, že se jejich kopyta nevytvořila z jednoho prstu, ale ze dvou. Tato zvířata se nazývají sudokopytníci a patří k nim např. žirafy, jeleni, krávy, prasata a kozy.

***(Speciální případy: Nosorožci, velbloudi jednohrbí, hroši** a některá jiná zvířata se v biologii nazývají také „kopytníci“. Chodí však po chodidlech a mají pouze malé paznehty.)*

Má tykadla

Tykadla sedí na hlavě živočichů jako antény a pomáhají jim při zkoumání prostředí. Tykadla jsou velmi citlivá a živočichové tak díky nim mohou mimo jiné poznávat své okolí.

Má rohy

Rohy se většinou nachází na čele zvířat. Zvíře má zpravidla dva rohy. Výjimkou je zoborožec, ten má pouze jeden roh. Zvířata se pomocí rohů často brání, když jsou napadena nepřáteli – protože rohy jsou velmi tvrdé a necítí bolest. Zvíře má rohy obvykle po celý život. Jeleni nemají rohy, ale parohy, které každý rok shazují a které jim potom vždycky narostou ještě větší.

Má hřívu

Jako hříva se u různých zvířat se srstí označují delší chlupy na krku nebo šíji. Hříva je často jinak zabarvená než zbytek srsti. Známá je obzvláště „lví hříva“.

Je noční zvíře

Zvířata, která jsou vzhůru převážně v noci nebo když se stmívá, se nazývají „noční zvířata“. Noční zvířata dělají téměř vše, co je pro jejich život důležité, v noci – např. vydávají se hledat potravu, loví nebo se starají o mláďata. Protože jsou v noci vzhůru, spí většinou přes den.

(Speciální případy:** U této vlastnosti existuje mnoho různých definicí. V této hře se zvířata, která jsou sice hodně aktivní v noci, ale alespoň také část dne, nepovažují za „noční zvířata“: **hroch, kočka, lev, škeble, pavouk.)

Má zobák

Ptáci nemají ani tlamu ani zuby. Proto svůj zobák z rohoviny používají k tomu, aby sezobali a rozmělnili potravu. Zobák ale není důležitý jen při jídle: ptáci ho například používají také, když si čistí peří nebo staví hnízda. Před mnoha miliony let existovali na zemi také dinosauři, kteří měli zobák. Dnes kromě ptáků existuje pouze několik málo dalších zvířat, která mají zobák, například ptakopysk, želva nebo chobotnice.

Má zuby

Zuby jsou tvrdé útvary v ústech obratlovců (to jsou živočichové, kteří mají páteř), jejichž vnitřní část je stejně jako u člověka tvořena kostním materiálem a povrchová část velmi silnou „sklovinou“. Zvířata zuby potřebují k držení, kousání nebo rozmělnění potravy. Zvířata mají zuby zpravidla až do doby, než se zničí nebo vypadnou.

Existují však také výjimky – jako například žraloci, u kterých se zuby v průběhu života neustále obnovují; opotřebované zuby jsou tak nahrazovány novými, ostrými.

Savci mají zuby téměř vždycky. Výjimkou jsou například takzvaní „kosticovci“, ke kterým patří keporkak, a australský ptakopysk.

*(**Speciální případy: Ptakopysci** ztrácejí své tři malé zuby hned po narození. Hlemýždi a ježovky mají v ústech malé útvary, které se označují jako „zoubky“ nebo „zuby. **Hlemýždi a ježovky** však nejsou obratlovci a jejich „zuby“ nejsou z kostního materiálu.)*

Žere pouze rostliny

Existují takové druhy živočichů, které žerou pouze rostliny – to znamená, že se neživí hmyzem ani jinými živočichy. K jejich potravě patří například ovoce, kořínky, výhonky, tráva, listy a semena. Samozřejmě se může u těchto takzvaných „býložravců“ občas stát, že spolknou například nějaký malý hmyz. To se pak stane omylem, zvířata si totiž svůj jídelníček nehlídají.

Mláďata už často sama vědí, co mohou žrát a co ne. Některá mláďata, např. malé gorily, se to ale musí jako my lidé nejprve naučit od svých rodičů.

***(Speciální případ:** Hojně rozšířená **ježovka jedlá,** kterou najdete v této hře, se neživí pouze rostlinami. Existují však také takové druhy ježovek, které jsou pravými býložravci.)*

Má ocas

Prodloužení těla, které tělo zvířete přesahuje, se nazývá „ocas“. Často se ocas směrem ke svému konci zužuje. Ocasy mohou být krátké nebo dlouhé, rovné nebo zatočené, tenké nebo tlusté. Některé ocasy jsou tvořeny obratli – tedy kostmi. Jiné ocasy jsou z chlupů, např. u zebry, z per, např. u ptáků, nebo z chitinu, např. u humrů.

Žije v Africe

Některé druhy zvířat můžeme u nás v Evropě vidět pouze v zoologických zahradách nebo chovatelských stanicích. Volně žijí pouze v jiných zemích světa – například v Africe. To ale neznamená, že doma jsou tato zvířata pouze v Africe. Například velbloudi jednohrbí a lvi nežijí v Evropě, avšak také ne pouze v Africe, protože se vyskytují i v Asii.

Upadají do zimního spánku nebo mají období zimního klidu nebo upadají do zimní strnulosti

V mnoha zemích je v zimě zima a některá zvířata v této době nenajdou dostatek potravy. Tažní ptáci proto v zimě odlétají do teplých krajů a vrací se zase na jaře. Avšak ne všechna zvířata, která v zimě nenajdou dostatek potravy, mohou odletět – namísto toho upadají do zimního spánku nebo mají období zimního klidu nebo upadají do zimní strnulosti.

Zimní spánek

Některá zvířata se před zimou nažerou tak, že jim to vystačí na celou zimu. Stahují se do nor nebo doupat, snižují svou tělesnou teplotu a celou zimu až do jara prospí. To dělají například ježek a netopýr. Říká se, že tato zvířata upadají do „zimního spánku".

Zimní klid

Jiná zvířata, například veverka, si před zimou schovají co nejvíce potravy. V zimě hodně spí, opakovaně se však na krátkou dobu budí, aby si vzala něco ze svých zásob a nažrala se. To se nazývá „zimní klid".

Zimní strnulost

U nás lidí a u mnoha živočichů kolísá tělesná teplota pouze velmi mírně – i když je kolem nás zima nebo horko. Existují však živočichové, jejichž tělesná teplota je vždy tak vysoká, jako teplota jejich okolí. Tito živočichové se nazývají „studenokrevní". Patří k nim hmyz, pavouci, ropuchy a ještěrky.
Pokud je venku velká zima, sníží se i tělesná teplota studenokrevných živočichů a ti se nemohou hýbat – to se nazývá „zimní strnulost". Proto včas zalézají do úkrytu. Tam upadají do zimní strnulosti a zůstávají schovaní, dokud se venku neoteplí a oni se nebudou moci znovu hýbat. Tito živočichové neumřou hladem, protože během zimní strnulosti nepotřebují žádnou potravu!

Má křídla

Všichni ptáci a mnoho druhů hmyzu, jako brouci, vosy, motýli a mouchy, mají křídla. Křídla mohou vypadat různě. U hmyzu jsou často křídla dlouhá pouze několik málo centimetrů, jsou tenká a často průhledná. U ptáků jsou křídla z per a od jednoho konce křídla k druhému konci mohou měřit od několika málo centimetrů až po 3,60 metru (albatros stěhovavý). Netopýři mají kožnatá křídla.

***(Speciální případ: Mravenci** obvykle křídla nemají – v době páření však mohou křídla mít.)*

Je ohrožený druh

Dříve žilo na zemi mnoho zvířecích druhů, z nichž dnes nežije už ani jeden kus – tato zvířata „vymřela“. Některé druhy vymřely na celé Zemi. Jiné druhy žily dříve na určitém území, ale dnes je tam už nenajdeme. Zvířecích druhů, které jsou ohroženy vyhynutím, je stále více, protože člověk ničí jejich životní prostředí nebo je loví. Jiné zvířecí druhy sice ještě existují nebo se opět vyskytují v hojném počtu, ale bez takzvané ochrany druhů by byly nejspíše silně ohroženy.

Aby tyto ohrožené zvířecí druhy nevymřely, musíme je my lidé chránit!

(Speciální případy:** U některých zvířat není známo, zda jsou ohrožená nebo ne, např. u **lenochodů nebo luskounů.** Kromě toho tomu může být v rámci téhož zvířecího druhu různě – vždy podle daného poddruhu: např. **zebra stepní** doposud není ohrožená, jiné poddruhy ale ano. Podobně je tomu u **žirafy, tučňáka patagonského, chobotnice obecné a krokodýla nilského.)

(Poznámka: Zařazení živočicha do skupiny „ohrožených druhů“ se může změnit a může se lišit i podle území a podhledu. V této hře jsou za ohrožené živočichy považováni ti, kteří v posledních 20 letech byli minimálně v jedné ze zemí Německo/Rakousko/Švýcarsko, v Evropě nebo někde jinde na světě alespoň dočasně zařazeni do ochrany druhů.)

Má krunýř

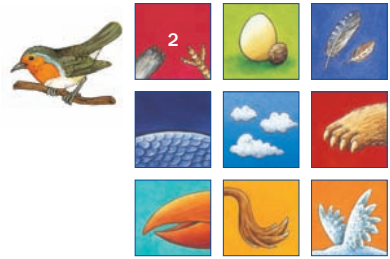
Některá zvířata nosí krunýř, který je chrání před útoky a zraněními. Známý je zejména rohovinový krunýř u želv. Krokodýli, havýši a koníčci mořští mají kostní krunýř. Také tělo hmyzu je chráněno krunýřem, který je tvořen látkou „chitin“. Ulity hlemýžďů a lastury škeblí rovněž plní ochrannou funkci.

(Rybí šupiny jsou tvořeny kostním materiálem. Jsou však příliš tenké, poskytují malou ochranu, a proto se nenazývají „krunýřem“.)

Správné odpovědi

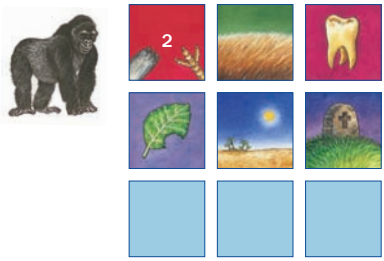
Červenka
Červienka obyčajná

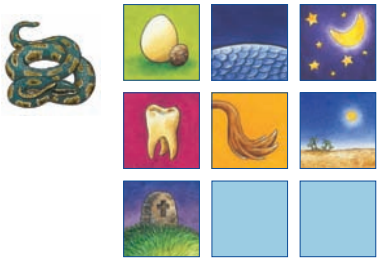
Gepard
Gepard

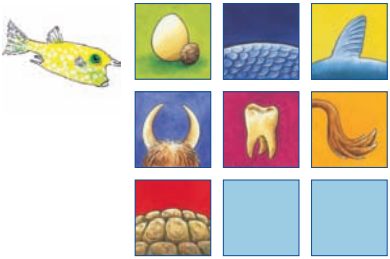
Gorila
Gorila

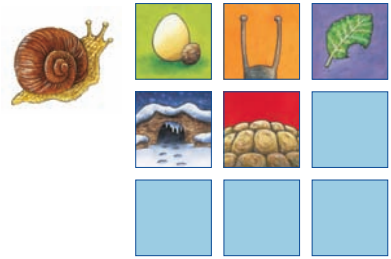
Had (krajta královská)
Had (veľhad kráľovský)

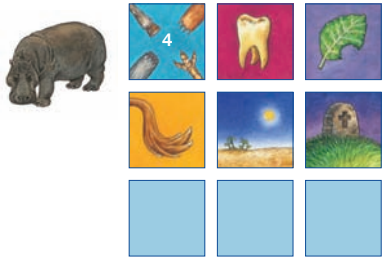
Havýš (havýš rohatý)
Havýš (havýš rohatý)

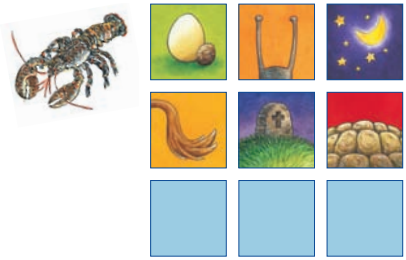
Hlemýžď (hlemýžď zahradní)
Slimák (slimák záhradný)

Hroch
Hroch

Humr (humr evropský)
Homár (homár európsky)

Chobotnice (chobotnice obecná)
Chobotnica (chobotnica obyčajná)

Jelen (jelen lesní)
Jeleň (jeleň lesný)

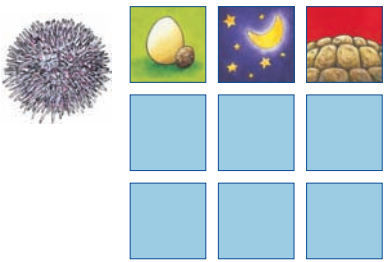
Ještěrka (ještěrka obecná)
Jašterica (jašterica krátkohlavá)

Ježek (ježek evropský)
Ježko (jež európsky)

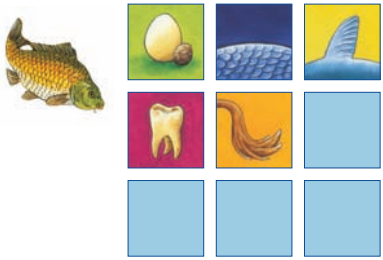
Ježovka (ježovka jedlá)
Ježovka (ježovka jedlá)

Kachna (kachna divoká)
Kačka (kačica divá)

Kapr
Kapor (kapor obyčajný)

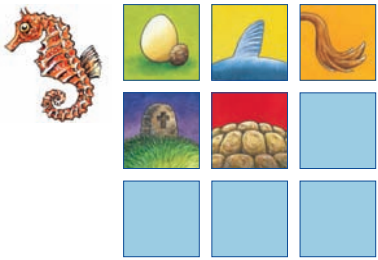
Klíště
Kliešť

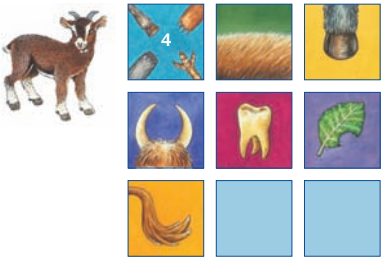
Kočka (kočka domácí)
Mačka (mačka domáca)

Koníček mořský
Morský koník

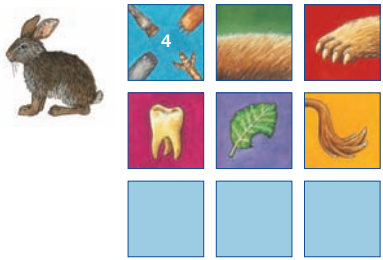
Koza (koza domácí)
Koza (koza domáca)

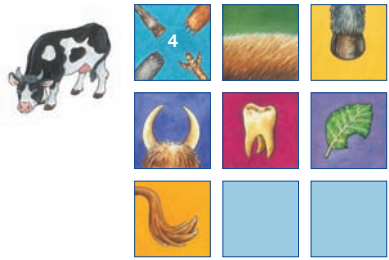
Kozorožec (kozorožec horský)
Kozorožec (kozorožec horský)

Králík (králík divoký)
Králik (králik divý)

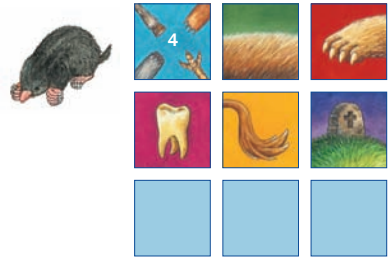
Kráva (tur domácí)
Krava (tur domáci)

Krokodýl (krokodýl nilský)
Krokodíl (krokodíl nílsky)

Krtek
Krtko

Kůň (kůň domácí)
Kôň (kôň domáci)

Lenochod (lenochod dvouprstý)
Leňochod (leňochod dvojprstý)

Lev
Lev

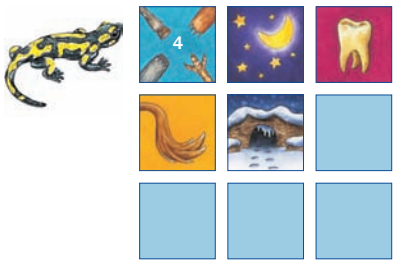
Luskoun (luskoun stepní)
Šupinavec (šupinavec savanový)

Medvídek koala
Koala (koala medvedíkovitá)

Mlok (mlok skvrnitý)
Salamandra (salamandra škvrnitá)

Motýl (babočka paví oko)
Motýľ (babôčka pávooká)

Moucha (moucha domácí)
Mucha (mucha domáca)

Mravenec (mravenec lesní)
Mravec (mravec lesný)

Mýval
Medvedík čistotný

Netopýr (netopýr hvízdavý)
Netopier (netopier hvízdavý)

Nosorožec (nosorožec dvourohý)
Nosorožec (nosorožec ostrorohý)

Pakůň (pakůň žíhaný)
Pakôň (pakôň pásavý)

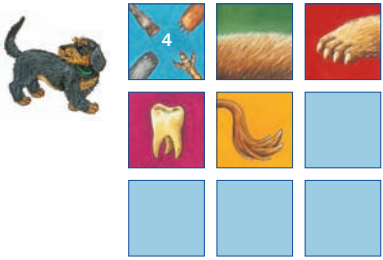
Papoušek (papoušek šedý)
Papagáj (papagáj sivý)

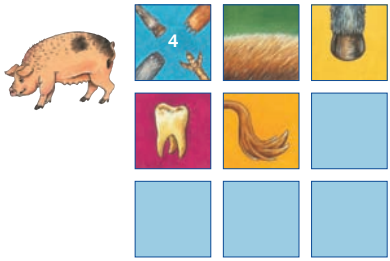
Pavouk (pavouk křižák)
Pavúk (pavúk križiak)

Pes (jezevčík drsnosrstý)
Pes (jazvečík drsnosrstý)

Prase (prase domácí)
Prasa (sviňa domáca)

Pštros (pštros africký)
Pštros (pštros dvojprstý)

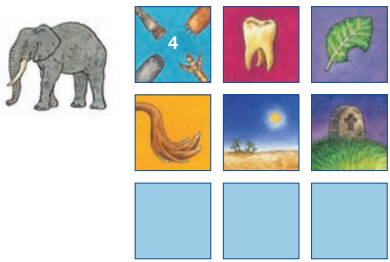
Ptakopysk
Vtákopysk

Ropucha (ropucha obecná)
Ropucha (ropucha bradavičnatá)

Slon (slon africký)
Slon (slon africký)

Sluněčko (slunečko sedmitečné)
Lienka (lienka sedembodková)

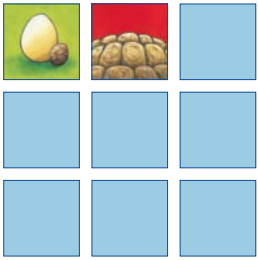
Sova (puštík obecný)
Sova (sova obyčajná)

Škeble (srdcovka jedlá)
Škebla (srdcovka jedlá)

Škvor
Ucholak obyčajný

Tučňák (tučňák patagonský)
Tučniak (tučniak patagónsky)

Tuleň (tuleň kroužkovaný)
Tuleň (tuleň krúžkovaný)

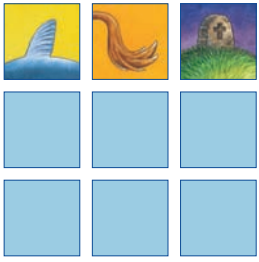
Velbloud jednohrbý
Ťava jednohrbá (dromedár)

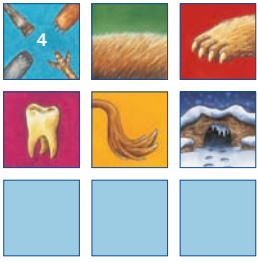
Velryba (keporkak)
Veľryba (vráskavec dlhoplutvý)

Veverka
Veverička

Vosa (vosa obecná)
Osa (osa obyčajná)

Zebra (zebra stepní)
Zebra (zebra stepná)

Zoborožec
Zobákorožec

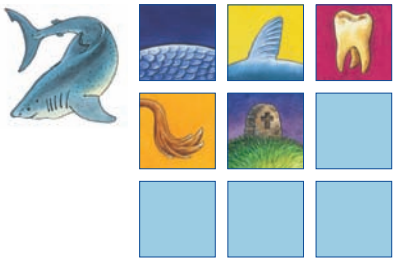
Želva (kareta pravá)
Korytnačka (kareta pravá)

Žirafa
Žirafa

Žralok (žralok bílý)
Žralok (žralok modrý)

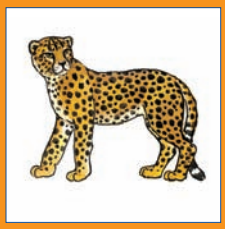

Chcete se dozvědět ještě více zajímavostí o zvířatech?

Červenka

Červenky žijí v lesích, parcích a zahradách. Se svým baculatým tělem a velkýma očima vypadají velmi mile. To klame, protože tito zpěvní ptáci si při svém častém vzájemném hašteření v období hnízdění způsobují škaredá zranění, která dokonce někdy končí tragicky. Hnízdo červenky je dobře schované na zemi, pod kořeny nebo v hustém křoví. Její potrava se na jaře a v létě skládá z hmyzu a pavoukovců, které poskakujíc loví na zemi. Na podzim a v zimě žere také různé bobule.

Gepard

Gepardi patří k nejrychlejším zvířatům na Zemi. Při lovu gazel, prasat bradavičnatých a antilop dosahují při krátkém sprintu rychlosti až 110 kilometrů za hodinu. Pokud kořist neuloví, vzdávají gepardi lov vyhlédnutého zvířete a musí si najít jinou oběť. Tyto štíhlé kočky žijí v nelesnatých oblastech Afriky na jih od Sahary. Mají řadu nepřátel – i dospělí jedinci se často stávají oběťmi lvů, leopardů a hyen. Narozdíl od ostatních kočkovitých šelem nemohou gepardi zatahovat drápy.

Gorila

Gorila je největší lidoop žijící na Zemi. Jejím domovem jsou tropické lesy v Africe. V hornatých krajích tam žijí i téměř vyhynulé gorily horské. Gorily jsou společenští tvorové, proto žijí v malých a velkých rodinách, které vede starší gorilí samec. Protože staří samci mají šedou srst, říká se jim také šedohřbeté gorily. Narozdíl od ostatních druhů opic, jako například šimpanzů, nemají gorily ocas. Živí se listy, pupeny, plody a bobulemi. Odpoledne si každá gorila na zemi nebo vysoko na stromech postaví hnízdo z větví a větviček, ve kterém tráví noc, protože gorily jsou stejně jako lidé aktivní pouze ve dne.

Had (krajta královská)

Krajta královská žije v tropických oblastech západní a střední Afriky. Tam se vyskytuje nejen v tropických deštných pralesích, ale také v travnatých oblastech a na polích. Přes den tento had odpočívá. Teprve za tmy loví různé myši a malé ptáky. Mladší a lehčí krajty loví na stromech, starší a těžší jedinci loví na zemi. Tento had může dorůst do délky 2 metrů – patří tak k nejmenším druhům krajt. Samice rády kladou podlouhlá vajíčka do podzemních doupat myší nebo želv.

Havýš (havýš rohatý)

Havýš rohatý, nazývaný také laktorie hranatá, je jeden z mála havýšů, který má rohy – jsou to dva dlouhé rohovinové výrůstky na hlavě. Tento havýš žije v teplých tropických oblastech Indického a Tichého oceánu. Jeho tělo chrání kostní krunýř. Narozdíl od většiny ostatních ryb nemají havýši pohyblivé skřele. Aby z vody získali kyslík potřebný k dýchání, proudí voda u havýšů dovnitř a ven přes tlamu. Havýš rohatý se živí malými kraby, červy a jinými bezobratlými, které hledá v písečném dně. Přitom tlamou odfoukává písek.

Hlemýžď (hlemýžď zahradní)

Hlemýždi zahradní u nás žijí také ve vinohradech, většinou však v lesích, parcích a zanedbaných zahradách. Zimu tráví v chráněném úkrytu. V létě pak v horkých poledních hodinách vyhledávají vlhká a chladná místa. Tehdy, a také v případě nebezpečí, zatahují své měkké tělo hluboko do ulity. Na hlavě hlemýždě zahradního se nachází nejen jeden pár tykadel, ale dokonce dva páry! Těmito tykadly tito živočichové vidí a hledají svou rostlinnou potravu. Hlemýždi mají takzvanou „radulu“ – jakousi hrubou čelist, kterou plody, ovoce a jinou rostlinnou potravu drtí podobně jako struhadlem.

Hroch

Teplé dny tráví hroši ve vodě blízko břehu. Vyskytují se v okolí malých a velkých afrických vodních zdrojů na jih od Sahary. Za tmy tato asi 4 metry dlouhá, mohutná zvířata opouští svůj úkryt ve vodě a spásají šťavnatou trávu a byliny. Každé zvíře denně sežere až 60 kg rostlinné potravy. V období sucha nemusí hroši několik týdnů jíst. Pokud jim hrozí nebezpečí, pospíchají hroši vždy přímo k vodě, která jim poskytuje ochranu.

Humr (humr evropský)

Tělo humra evropského je až 70 centimetrů dlouhé, je tedy největším korýšem, který se vyskytuje v v Severním moři. Žije v hloubkách od 4 do 30 metrů. V noci se humři vydávají lovit kořist. Jejich klepeta jsou různě velká – menším klepetem drží humr svou mrtvou nebo živou kořist, větším klepetem může rozbíjet i velké škeble. Samice po celý rok nosí až 100.000 vajíček mezi plochými zadními nohami.

Chobotnice (chobotnice obecná)

Ve Středozemním moři a u evropského pobřeží Atlantského oceánu žije chobotnice obecná. Její tělo, které připomíná pytel, má osm chapadel dlouhých až jeden metr. Chapadla jsou vybavena silnými přísavkami, díky kterým se může chobotnice přisát ke skalám a kamenům. Chobotnice jsou zcela nenápadné, protože během sekundy umí změnit barvu těla. Jejich kůže pak má stejně skvrnitý nebo tečkovaný povrch jako skalnaté nebo písečné dno. Tyto chobotnice jsou aktivní v noci a živí se především různými korýši, které otvírají a rozmělňují silným rohovinovým zobákem. Chobotnice obecná je hojně rozšířená a narozdíl od mnoha jiných druhů chobotnic není doposud ohrožena vyhynutím.

Jelen (jelen lesní)

Jelen lesní je největší zvíře, které obývá naše lesy. Samci jsou dlouzí až 2,5 metru a na hlavě nemají rohy, ale paroží, které každý rok na konci zimy shazují. Do začátku doby páření na podzim jim pak naroste paroží nové; to může být až 15 kilogramů těžké. Samice žijí s mláďaty ve stádě, zatímco samci jsou samotáři. Teprve při setmění jeleni ožívají. Tehdy se vydávají hledat v lese byliny, listy a jiné rostliny. Jeleni lesní se chovají také v lesních oborách.

Ještěrka (ještěrka obecná)

Ještěrky obecné, které žijí u nás, obývají místa, která jsou nejen suchá a teplá, ale která jim poskytují také hodně možných úkrytů. Sídlí na skalách, suchých zídkách, hromadách kamení a železničních náspech. Kůže ještěrek obecných je pokryta šupinami. Ráno si ještěrky dopřejí vydatnou sluneční lázeň a prohřejí si tělo. Potom loví kobylky, mouchy a jiný hmyz, pavouky, šneky a žížaly. Svou kořist loví při rychlém útoku zuby. Zuby používají také v bojích s jinými ještěrkami, většinou se však navzájem nezraní.

Ježek (ježek evropský)

U nás žijící ježek vychází při setmění s hlasitým funěním na lov hmyzu, pavouků a jiných malých živočichů. Pokud mu hrozí nebezpečí, bleskově se stočí do pichlavé kuličky. Jeho krátký ocas není ani vidět, protože se schovává pod bodlinatým porostem. Přes den se ježek schovává pod hromadami starého listí, v houští nebo křoví. V chladném ročním období upadá do zimního spánku – v hnízdech vystlaných mechem. Tehdy jeho tělesná teplota klesá až téměř k bodu mrazu a jeho srdce bije jen velmi pomalu.

Ježovka (ježovka jedlá)

Ježovka je rozšířená ve všech mořích. Na její ulitě se nachází jakési více či méně dlouhé bodliny. Protože ježovky žere mnoho jiných živočichů, maskuje se mnoho druhů chaluhami, kousky dřeva a rozdrcenými kousky ulit. Na celém těle pak má ježovka takzvané „podružné nožky“, které jsou velmi měkké. Pomocí těchto nožiček se ježovka pohybuje. Ježovky mají žvýkací ústrojí, které se nachází na spodní straně těla a je vybaveno tvrdými útvary, které se podobají zubům obratlovců. Těmi mohou ježovky okusovat nánosy řas na kamenech a mořských rostlinách, rozmělňovat potravu a dokonce vrtat otvory do skály. Mnoho ježovek patří mezi výhradní býložravce. Některé druhy, jako ježovka jedlá, se živí také svijonožci a jinou kořistí.

Kachna (kachna divoká)

Kachny divoké u nás žijí téměř na každém rybníku nebo jezeře. Potápí hlavu pod vodu a jedí kousky rostlin, vodní šneky, červy, malé ráčky a larvy hmyzu. Samice mají celý rok ochranné hnědé zbarvení, peří samců je však od zimy do léta pestře zbarvené. Pak nastává doba hnízdění a samci se často velice hlasitě uchází o samice. Ty si staví hnízda ukrytá mezi rostlinami na břehu. Mláďata ihned po vyklubání opouští hnízdo a umí plavat.

Kapr

Tam, kde jsou naše řeky dostatečně široké a kalná voda v nich plyne velmi pomalu, tam žijí kapři. V měkkém dně hledají škeble, červy a jiné živočichy. Hledají je pomocí dlouhých „knírů“, které jim rostou na tlamě. Svou kořist berou do tlamy, kterou mohou jako chobot vysunout ven. K rozmělnění potravy používají požerákové kosti, které mají hluboko v tlamě. Zimu tyto ryby tráví na nejhlubších místech řeky.

Klíště

Klíšťata mají stejně jako všichni pavoukovci osm nohou. Od března do října je u nás na loukách, v lesích, parcích a zahradách doba klíšťat. Tehdy klíšťata číhají v trávě a na nízkých keřích. Jakmile jde okolo nich nějaké zvíře nebo člověk, klíště se na něm zachytí. Na kůži své oběti si klíště najde měkké místo, na kterém bude moci sát krev. Pět až čtrnáct dnů saje klíště krev, až je syté. Pak se pustí a může velmi dlouho hladovět. Zakousnutí klíšťat je bezbolestné, ale mohou se při něm přenášet nebezpečné nemoci. Proto bychom se měli před nimi chránit.

Kočka (kočka domácí)

Ve starém Egyptě – před asi 4.500 roky – žily u lidí první kočky domácí. Tehdy měli lidé kočky ve zvláštní úctě, protože jako pilní lovci myší a krys byly velmi potřebné v sýpkách a zásobárnách. Kočky mohou zatahovat a vytahovat drápy – ty tak stále zůstávají velmi ostré. Kočičí oči svítí, když jim do nich v noci posvítí světlo. Je to proto, že na zadní stěně oka se nachází jakési zrcadlo, které odráží světlo zpět, takže zorným polem citlivým na světlo prochází dokonce dvakrát. Díky tomu vidí kočky ve tmě mnohem lépe než lidé. Podle pravidel této hry se ale kočky domácí nepovažují za čistě noční zvířata, protože jsou často aktivní i ve dne.

Koníček mořský

Koníčci mořští, kteří žijí také ve Středozemním moři, jsou pomalí plavci, u kterých se zdá, že se ve vodě vznáší. Díky svému dlouhému uchopovacímu ocasu se tyto ryby mohou zachytit na řasách, mořských travách a podobných rostlinách. Tělo koníčků mořských je bez šupin a je pokryto kostěnými destičkami. Koníčci mořští se živí malými kraby a rybími plůdky. Po páření přenese samice vajíčka do líhňové kapsy samce, kterou má na břiše. V této kapse se vajíčka vyvíjí až pět týdnů, pak se z nich vylíhnou mladé rybky.

Koza (koza domácí)

Kozy jsou velmi nenáročná domácí zvířata. Dostatek potravy najdou i tam, kde už pro koně nebo tury není nic k žrádlu. Proto se kozy chovají zvláště v teplých a velmi suchých oblastech na Zemi. Stejně jako jejich blízce příbuzní kozorožci a kamzíci umí kozy výborně lézt po skalách. Proto je najedeme také na horách. Mnoho koz má na krku malé kožní záhyby, které se nazývají laloky. Rohy na hlavě jsou u samců obzvláště dlouhé. Jimi zvířata bojují o své postavení ve stádě.

Kozorožec (kozorožec horský)

Kozorožec je doma v horách – lépe řečeno ve vysokohorských oblastech Alp. Rohy ve tvaru šavle, které mají jak samci tak samice, bývají až 1 metr dlouhé. Během zimní říje svádí samci svými rohy urputné souboje. Protivníci stojí proti sobě a plnou silou do sebe rohy naráží. Nejsilnější kozorožec se pak ujímá vedení stáda samic. Kozorožci umí výborně lézt po skalách. Tyto horské kozy šikovně slézají i svislé skalní stěny. Většinu času tráví hledáním své rostlinné potravy.

Králík (králík divoký)

Králíky divoké k nám před asi 2.000 roky přivezli ze Španělska Římané. Od té doby je lidé chovají jako užitková a domácí zvířata, můžete je však vidět také na polích, v parcích a na hrázích. Narozdíl od příbuzných zajíců polních žijí králíci vždy v rodinných skupinách. V měkké půdě si vyhrabávají rozsáhlé chodby, které mají spoustu vchodů a východů. I při sebemenším nebezpečí králíci rychle utíkají do svých podzemních skrýší. Jejich potrava se skládá z trávy, bylin, pupenů a výhonků.

Kráva (tur domácí)

Krávy jsou samice tura domácího, samci se nazývají býci nebo volové. Tur domácí je užitkové zvíře, které dává lidem maso, mléko a kůži. V některých zemích světa se i dnes používá jako tažné zvíře při přepravě břemen nebo při orání. První tury chovali lidé už před 11.000 lety na Blízkém východě. Dnes žijí tuři na celém světě. Tuři mají rohy, které se ale u telat často odstraňují. Tuři jsou přežvýkavci. To znamená, že rostlinná potrava se nejdříve dostává do bachoru, kde probíhá trávení. Potom tur předtrávenou potravu ještě jednou vydáví a podruhé ji rozkouše.

Krokodýl (krokodýl nilský)

Krokodýl nilský dorůstá délky až 6 metrů a po krokodýlovi mořském je druhým největším krokodýlem na Zemi. Vyskytuje se téměř ve všech částech Afriky, i na Madagaskaru. Svoji kořist tento krokodýl loví v řekách, jezerech a jiných sladkých vodách; kořistí přitom mohou být savci velcí jako tur, ryby, ještěři a ptáci. Samice kladou podlouhlá vejce do jam blízko vody a zakrývají je pískem. Když se po asi třech měsících vyklubou mláďata, přenese je matka v tlamě k vodě. Tak jsou malí krokodýli chráněni před nepřáteli, jako např. ještěry nebo čápy.

Krtek

Krtek má velké drápy. Předními tlapami si na loukách, zahradách a polích hloubí chodby v zemi. Pořád dokola vynáší nahoru zeminu ze svých tunelů a chodeb – tak vzniká typická krtčí hromádka. Krtici si pod zemí budují i obytné místnosti a zásobárny, ve kterých přivádí na svět mláďata nebo skladují potravu (dešťovky, hlemýždě, hmyz a jeho larvy). Krtek vidí jen velice špatně. Své okolí zkoumá pomocí dlouhých hmatových chlupů, které má na čenichu.

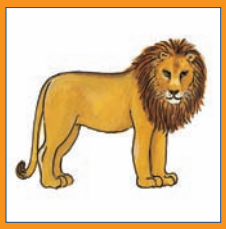
Kůň (kůň domácí)

Před 50 miliony let byli předkové dnešních koní ještě malými lesními zvířaty, která se živila listím. Díky rozšiřování rozlehlých, travnatých stepí se z nich v průběhu doby stala velká, rychlá zvířata živící se trávou. Koně nemají tlapy, ale chodí po špičkách prostředníčků, které jsou chráněny pevným kopytem. Koně jsou takzvaná „prchající zvířata“, která při sebemenším nebezpečí utíkají rychle pryč. Dnešní koně domácí pochází z různých ras divokých koní, z nichž do dnešních dnů přežili v některých zoologických zahradách pouze koně Převalského.

Lenochod (lenochod dvouprstý)

Lenochod dvouprstý je doma v tropickém deštném pralese v Jižní Americe. Nevíme ale, kolik lenochodů se v hustém deštném pralese skrývá. Tento savec tráví celý život zavěšený v korunách stromů. Svými silnými drápy se lenochod drží větví. Protože spotřebuje jen velmi málo rostlinné potravy, většinu dne prospí. V jeho srsti častou rostou řasy, které mu dodávají zelené zabarvení. Srst na břiše lenochodů roste opačným směrem – když visí na stromě, může dešťová voda dobře stékat na zem.

Lev

Dříve žili lvi v celé Africe a Přední Asii, dnes se vyskytují už jen na jih od africké Sahary a v některých oblastech Indie. Lvi jsou jediné kočkovité šelmy, které žijí ve smečkách. Jádro takové smečky tvoří samice s mláďaty, samci jsou samotáři nebo žijí v malých skupinkách. Pouze nejsilnější skupiny samců se mohou na několik let ujmout skupiny samic. Lev denně spotřebuje asi 6 kg masa. Proto chodí lvi při setmění na lov zeber, pakoňů, prasat bradavičnatých a jiných velkých zvířat.

Luskoun (luskoun stepní)

Tělo tohoto asi 60 centimetrů dlouhého luskouna stepního je pokryto tlustými, tmavě hnědými rohovitými šupinami. Pokud mu hrozí nebezpečí, stočí se luskoun podobně jako ježek do kuličky, a tak si chrání měkké břicho. Tento luskoun je doma v suché křovinaté krajině na jih od Sahary. Za dne odpočívá na stinných místech, teprve za tmy se vydává hledat potravu. Svými silnými rýpacími drápy se dostává do mravenišť a termitišť. Pak luskoun vsune svůj dlouhý, lepkavý jazyk do chodeb a vylizuje hmyz. Luskoun svou oběť spolkne hned, nekouše ji, protože narozdíl od téměř všech ostatních savců nemá žádné zuby!

Medvídek koala

Medvídek koala žije na stromech v Austrálii. Koalové slézají ze stromu pouze tehdy, když chtějí přelézt na jiný. Díky drápům na tlapách se umí velice dobře udržet na větvích. Tento vačnatec se vyskytuje pouze tam, kde je dostatek eukalyptů, protože pouze jejich listy se koalové živí. Jedno zvíře sežere denně až 400 gramů listů. Většinu času ve dne koalové prospí. Přitom se rádi vecpou do rozdvojení větví. Teprve za tmy jsou aktivní. Dnes jsou koaly chráněné.

Mlok (mlok skvrnitý)

U nás žijící mlok skvrnitý žije v lesích. Přes den se mlok skvrnitý skrývá, teprve v noci vyráží na lov slimáků, červů a jiných malých živočichů. Po páření si samice ponechává vajíčka v těle. Teprve po asi osmi měsících se z vajíček vyvinou larvy, které samice naklade do čistého potoka. Černo-žluté zabarvení signalizuje, že mlok skvrnitý je jedovatý. Jed si vytváří v mnoha kožních žlázách. Kůže mloka skvrnitého je hladká, bez šupin.

Motýl (babočka paví oko)

Babočky paví oko patří k motýlům, kteří na jaře vyletí jako první. U nich totiž nepřezimují vajíčka, housenky ani kukly, ale dospělí motýli. Na křídlech pokrytých jemnými šupinami jsou nápadná pestrá oka, která připomínají paví pera. Motýl jimi odhání ptáky a jiné nepřátele, kteří si při pohledu na velké „oči" myslí, že před sebou mají větší zvíře. Černé chlupaté housenky žerou jenom kopřivy. Jedovatá žahavá vlákna kopřiv, která lidem působí bolest, housenkám nic nedělají.

Moucha (moucha domácí)

Mouchy domácí mohou být u jídelního stolu docela nepříjemné. Neúnavně si sedají na jídlo a svým sosákem sají tekutou potravu. Tento hmyz si dokáže cukr a jinou pevnou potravu nejprve zkapalnit pomocí slin – teprve poté může tuto potravu nasát. Mouchy domácí kladou svá vajíčka do bláta, hnoje, močůvky a do kompostu, protože larvy se tímto zvířecím a rostlinným odpadem živí. Na jejich šesti nohou se nachází takzvané přísavky, díky kterým mohou mouchy bez problémů běhat na hladkých okenních sklech nebo po stropě místnosti.

Mravenec (mravenec lesní)

Mravenec lesní je jeden z největších druhů mravenců, kteří u nás žijí. Jeho mraveniště je tvořeno jehličím, kousky kůry a větvičkami, je asi 1 metr vysoké a stejně hluboko sahá pod zem. Až 500.000 jedinců se podle počasí a ročního období zdržuje buď v nadzemní nebo podzemní části mraveniště. Hluboko uvnitř mraveniště žijí královny, které kladou vajíčka. Dělnice se starají o potomstvo, obstarávají potravu (hmyz a jiné malé živočichy, ale také medovici a semena), rozšiřují mraveniště a brání celou kolonii. Mravenci lesní patří mezi chráněné druhy.

Mýval

Původním domovem mývala je Severní Amerika. Ale od té doby, co se tento malý medvídek před více než 70 lety usídlil v různých částech Německa, je doma i zde. Mývali se živí myšmi, hlemýždi, červy, larvami hmyzu, raky, rybami a jinými malými živočichy, ale také ovocem a oříšky. Před jídlem si mývali každé sousto dobře ohmatají tlapami. Protože to dělají i při hledání potravy ve vodě, zdá se, že svou potravu myjí. Tak přišli mývalové ke svému jménu.

Netopýr (netopýr hvízdavý)

Netopýr hvízdavý je veliký jen jako prst na ruce a tak patří k našim nejmenším, ale také nejrozšířenějším netopýrům. Svůj úkryt, který se nachází v různých štěrbinách kůry stromů, ve zdech nebo v jeskyních, opouští teprve při setmění. Při lovu často krouží kolem pouličních lamp, kde loví malé noční motýly a komáry. Ve tmě se tento netopýr orientuje pomocí volání, které my neslyšíme. Když volání narazí na oběť nebo překážku, netopýr zachytí jeho ozvěnu. Stejně jako všichni netopýři je i netopýr hvízdavý chráněný.

Nosorožec (nosorožec dvourohý)

Nosorožec dvourohý může vážit až 1,6 tuny. Proto tento obrovský býložravec skoro celý den jen žere, aby se najedl. Mláďata zůstávají nějakou dobu u matky – pak nosorožci sami táhnou africkými savanami a stepmi. Pokud se u napajedla setká více nosorožců, chovají se k sobě přátelsky. Na hřbetu nosu mají nosorožci dva rohy, které mohou být dlouhé až jeden metr. Jsou tvořeny stejným materiálem jako chlupy na těle.

Pakůň (pakůň žíhaný)

Pakůň žíhaný neboli pakůň bělobradý je velký asi jako tur a žije v otevřených travnatých a keřovitých savanách na jih od Sahary. Na začátku období sucha se shromažďují do obrovských stád, ve kterých se vydávají hledat potravu. V období dešťů, kdy je dostatek potravy i vody, se pak tato velká stáda opět rozpadají. Tehdy většinou asi deseti samic s mláďaty zůstává u několika samců a společně obsadí revír. Pro mnoho zvířat představují velký problém lesní požáry, protože shoří i tráva s dlouhými stébly. Pro pakoně jsou však lesní požáry dokonce výhodné, protože pakoně nejraději žerou nízkou trávu.

Papoušek (papoušek šedý)

Své jméno dostal papoušek šedý kvůli převážně šedému peří. Tento papoušek je velký jako holub a patří k největším africkým papouškům. Chová se však v zoologických zahradách na celém světě. Ve své vlasti se papoušci šedí vyskytují pouze v tropických deštných pralesích. Hlavní potravou těchto ptáků je ovoce, semena, květy a pupeny. Občas sežerou i jíl, aby si opatřili minerály. Tato plachá zvířata, která žijí v párech nebo malých skupinách, se mezi sebou dorozumívají pronikavými skřípavými zvuky a hlasitým pískáním. Papoušci šedí jsou velmi inteligentní ptáci: dokáží například rozeznávat barvy, tvary a čísla do šesti.

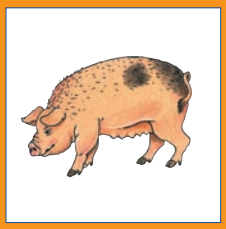
Pavouk (pavouk křižák)

U nás žijící pavouk křižák si ze svých vláken každý den přede novou pavučinu mezi keři a větvemi, před okny nebo na zábradlí mostů. Tato umělecká kruhová síť je tvořena nelepkavými nosnými vlákny a lepkavými chytacími vlákny, do kterých se chytají mouchy a jiná kořist. Pavouci kořist zpozorují díky trhavým pohybům oběti, pospíší si k ní a zakousnou ji. Přitom pavouk do těla kořisti vypustí nejen ochromující jed, ale také trávící šťávy. Ty rozpustí vnitřek těla oběti a pavouk ho pouze vysaje.

Pes (jezevčík drsnosrstý)

Pes je jedním z nejstarších domácích zvířat a u lidí žije už více než 10.000 let. Všichni psi, od malých čivav až po obrovské dogy, pochází z vlků. Lidé během společného života se psy vyšlechtili mnoho různých ras, které jsou vhodné pro různé úkoly. Ovčáčtí psi, např. border kolie, pomáhají při hlídání ovcí, stavěcí psi, např. irský setr, dokáží vyslídit lovnou zvěř, zatímco přinašeči, např. zlatý retriever, přinesou střelenou zvěř lovci. Drsnosrstí a jiní jezevčíci pak mohou díky svým krátkým nohám vyhnat lišky a jezevce z nor.

Prase (prase domácí)

Prase domácí pochází z prasete divokého, které žije v našich lesích. Lidé chovají prasata už asi 9.000 let. Dnes na Zemi existuje mnoho různých druhů prasat, které však byly vyšlechtěny teprve v posledních 200 letech. Prasata jsou všežravci, kteří se živí jak rostlinnou, tak živočišnou stravou. Narozdíl od své pověsti jsou prasata velmi čistotná zvířata, která při správném chovu používají ve výběhu jako záchod vždy jedno a to samé místo. Tak jako srnky a jeleni patří také prasata k sudokopytníkům.

Pštros (pštros africký)

Pštros africký je největší a nejtěžší pták, který dnes na Zemi žije. Tento běhavý pták bývá až 2,5 metru vysoký a 135 kg těžký. Pštros žije v Africe, na jih od Sahary, kde obývá travnaté savany. Pštros nemusí pít – jeho rostlinná potrava obsahuje dostatek vody. Proto se může vzdálit i daleko od napajedel. Pštrosi většinou žijí v malých skupinkách. Pouze během doby hnízdění si samci vytváří své revíry. Pak se páří s více samicemi, které nakladou vejce do společného hnízda.

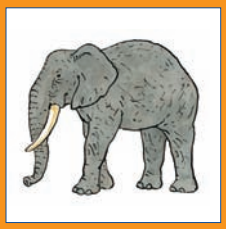
Ptakopysk

Toto podivně vypadající zvíře žije v Austrálii. Vedle ježury australské je to jediný savec, který klade vejce! Ptakopysk umí výborně plavat a potápět se. Jeho ohebný zobák připomíná kachnu. Zvířata jím prozkoumávají dno vodních toků a hledají malé ráčky, larvy hmyzu a červy. Dospělí ptakopysci mají místo zubů v čelisti zasazené rohovinové destičky, kterými rozmělňují potravu. Ptakopysci zavírají pod vodou oči i uši a svou kořist vyhledávají pomocí hmatových chlupů a elektroreceptorů (senzorů výkyvů v elektrickém napětí vody), které se nachází okolo zobáku. Samci mají na zadních nohách jedovaté ostruhy, které ale pravděpodobně používají jenom proti ostatním samcům.

Ropucha (ropucha obecná)

Pouze na jaře se u nás žijící ropuchy obecné vrací zpátky k rybníku, ve kterém se vyklubaly z vajíčka a ve kterém žily jako pulci. Tam v dlouhých řetízcích kladou vajíčka (ta se nazývají „potěr“); tyto řetízky mohou mít až 5.000 vajíček. Hned poté samci a samice vodu zase opustí a zbytek roku stráví v lese. Za tmy loví dešťovky, slimáky, pavouky, mouchy a jiný hmyz. Jakmile se na podzim ochladí, najde si ropucha obecná bezpečný úkryt v půdě, který nezamrzne. Tam přezimuje.

Slon (slon africký)

Slon africký je největší suchozemské zvíře na Zemi. Samci jsou 3,5 metrů vysocí, u některých dosáhne výška těla téměř 4 metrů, a váží až 6 tun. Kly ze slonoviny dosahují délky až 3,5 metru a váží téměř 120 kilogramů. Sloni mají pouze velmi řídké a ojediněle se vyskytující, většinou dlouhé chlupy. Tato společenská zvířata žijí v rodinách. V suchém období se zdržují v lesích, které rostou podél řek. Svým až 2,2 metry dlouhým chobotem mohou sloni trhat listy i ve vysokých korunách stromů. V období dešťů táhnou savanami a hledají potravu.

Sluníčko (sluníčko sedmitečné)

Protože slunéčka a jejich modro-šedo-žluté larvy žerou mšice, je tento hmyz velmi oblíbený zejména u zahradníků. Jedno slunéčko sežere až 600 mšic za den. U nás žije více než 70 různých druhů slunéček. Svou červeno-černou nebo žluto-černou barvou signalizují ptákům a jiným hmyzožravcům, že chutnají hořce. Tečky na krovkách slunéčka nevypovídají nic o jeho věku. Ukazují, k jakému druhu slunéčko patří. U nás je rozšířené především slunéčko sedmitečné. Zimu slunéčka tráví v bezpečném, proti mrazu chráněném úkrytu – někdy dokonce v domech.

Sova (puštík obecný)

Puštík obecný je naše nejběžnější sova. Nežije pouze v lesích, ale také v parcích a na hřbitovech. Ve dne se puštík obecný zdržuje v rozlehlých korunách stromů, rád se ale také sluní na větvi. Teprve za tmy začíná tato sova lovit myši, malé ptáky, žáby, ropuchy, dešťovky a brouky. Protože pera na jeho křídlech jsou zcela zvláštně stavěná, je jeho let zcela nehlučný. Tak velmi dobře slyší i jen nepatrný hluk způsobený jeho kořistí a může ji překvapit nehlučným útokem.

Škeble (srdcovka jedlá)

Měkké tělo škeble je uzavřeno mezi dvěma pevnými polovinami lastury, ve kterých jsou dva otvory. Jedním otvorem neustále do lastury proudí voda. Jemnými žábrami si škeble bere z vody kyslík a také drobné živočišné a rostlinné částice. Těmi se škeble živí. Potom voda vyteče druhým otvorem. Škeble žerou celý den – pouze v nebezpečí nebo když při odlivu nejsou ve vodě, jsou pevně uzavřeny. Škeble se vyskytují ve všech vodách na Zemi.

Škvor

Škvor je hmyz, a tak jako všechen hmyz má i on šest nohou. Na těle s krunýřem jsou vidět dvě malé krovky, pod kterými jsou jako padák složena ve vaku tenká křídla. Někteří škvoři umí dokonce létat. Přes den se škvoři schovávají v tmavých úkrytech. Teprve za tmy úkryt opouští a vydávají se hledat potravu. Na jejich jídelníčku jsou mšice, malé housenky, hmyz, ale také jemné části rostlin. Škvoři mají klíšťky, které slouží k jejich obraně.

Tučňák (tučňák patagonský)

Po tučňáku císařském je tento téměř jeden metr vysoký tučňák patagonský druhým největším druhem tučňáků na Zemi. Tito společenští ptáci žijí na subantarktických souostrovích v jižním polárním moři. Tam společně loví malé ryby (většinou sardinky), sépie a krunýřovky krillové. Protože jsou tučňáci ptáci, nenazývají se jejich křídla ploutve, ačkoliv se jejich pomocí potápí – až do hloubky 600 metrů! Tučňáci patagonští se na jedno potopení, které trvá i několik minut, dostávají až do hloubky 300 m. Jejich loviště se často nachází více než 400 kilometrů daleko na otevřeném moři. Při sezení na vejcích se tučňáci patagonští sdružují do velkých kolonií. Nestaví si hnízda, ale drží své jediné vejce na nohou. Přitom se oba dva rodiče střídají.

Tuleň (tuleň kroužkovaný)

Tuleň kroužkovaný s typickými světlými kroužky na srsti žije v Severním ledovém oceánu. Někdy doputuje i do Severního moře, kde žijí i v Německu rozšířenější tuleni obecní. Mláďata tuleňů kroužkovaných se rodí na ledových polích a nejdříve mají bílé chmýří. Tuleni kroužkovaní jsou většinou samotáři, pouze občas vytváří tato zvířata malé skupinky. Živí se korýši a malými rybami, které loví ve vodě. Většinou se tato zvířata potopí pouze na několik minut, i když někdy bylo zaznamenáno i potopení dlouhé 45 minut. Tuleni kroužkovaní se mohou potápět až do hloubky 90 metrů.

Velbloud jednohrbý

Velbloud jednohrbý, označovaný také jako dromedár, dostal své jméno podle hrbu na zádech, který představuje zásobárnu tuku. Velbloudi jednohrbí jsou perfektně přizpůsobeni životu v poušti a suchých oblastech. Celé týdny se mohou obejít bez vody a živit se pouze skrovnou rostlinnou stravou. Také jejich tělesná teplota velmi kolísá: ve dne může stoupnout až na více než 40 stupňů Celsia, bez toho že by měl velbloud horečku. Divoce žijící velbloudi jednohrbí už neexistují, už vymřeli. Většinu velbloudů jednohrbých dnes chovají lidé v severní Africe a Asii jako užitková a tažná zvířata.

Velryba (keporkak)

Keporkaci se svými 13 metry délky jsou relativně malými kytovci. Tyto velryby se vyskytují ve všech mořích na Zemi. Při svých dlouhých cestách rádi plavou i ve vodních tocích blízko pobřeží. Léto keporkaci tráví ve studených polárních mořích, kde se živí krunýřovkami krillovými (korýši) a malými rybami. Tam si vybudují i silnou tukovou vrstvu, kterou se živí v zimě. Tehdy se zdržují v tropických vodách chudých na potravu. Keporkaci umí velmi rychle plavat. Tato velryba je známá zvláště kvůli svému typickému hlasitému zpěvu.

Veverka

Veverka žije v našich lesích. Obratně šplhá po kmenech stromů a skáče z větve na větev. Vysoko v korunách stromů si veverka buduje své hnízdo z větví a větviček, ve kterém v noci a v zimě odpočívá. V teplých zimních dnech své hnízdo opouští. Tehdy hledá u kmenů stromů oříšky, žaludy a jiné plody, které si tam na podzim schovala jako zásoby na zimu. Kromě toho se veverka živí také vajíčky a mladými ptáčky, které krade z hnízd.

Vosa (vosa obecná)

Žluto-černou barvou svého těla vosy varují, že v případě ohrožení mohou bolestivě bodnout. Dospělé vosy se živí nektarem. Jejich larvy pak žerou housenky, hmyz a také malé kousky šunky a masa, které si z potravy vykrojí svými ústními orgány. Vosy žijí v takzvané „kolonii“, která má na podzim až několik tisíc jedinců. Tato kolonie zaniká při prvních mrazivých dnech – pouze mladé královny přežijí zimu a příští rok založí novou kolonii. Vosy, včely a sršni jsou jako druh chránění (některé pouze v západních zemích Evropy).

Zebra (zebra stepní)

Zebry jsou černo-bíle pruhovaní divocí koně, kteří žijí na rozlehlých travnatých planinách Afriky. Stejně jako koně a osli mají i ony kopyta. Zebry jsou společenská zvířata. Jednotlivá zvířata ve stádě se poznají podle pruhovaného vzoru, podle hlasu a pachu. Za svítání opouští stádo své nocoviště a vydává se daleko hledat svou rostlinnou potravu. Přitom se zebry rády připojí také k jiným zvířatům, např. pakoňům, antilopám nebo žirafám. Teprve pozdě odpoledne se zvířata vrací na své nocoviště. Největším přirozeným nepřítelem zeber jsou lvi. Kromě zebry stepní, která je ještě dnes hodně rozšířená, jsou všechny druhy zeber ohroženy vyhynutím.

Zoborožec

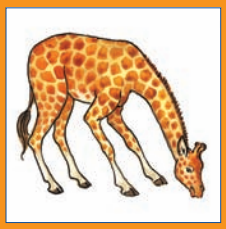
Na velkém zobáku zoborožců se nachází „roh“, který je buď dutý nebo je z řídké kostní tkáně. Podle rohu získala tato rodina ptáků, která je doma v Africe a v Asii, i své jméno. K čemu roh slouží, není ještě známo. Holá kůže na hlavě a krku je u těchto ptáků často výrazně zbarvená. Zvláštní je také chování zoborožců v době hnízdění: poté co samice snese vajíčka do dutiny ve stromě, zazdí samec celý otvor této dutiny až na malou štěrbinu. Touto štěrbinou zásobuje samici a později také mláďata potravou.

Želva (kareta pravá)

Kareta pravá je až 90 cm dlouhá. Patří k mořským želvám, které se vyskytují ve všech teplých a mírně teplých mořích na Zemi. Svým úzkým zobákem sbírá především houbovce na útesech, žere ale i jiné vodní živočichy. Pro kladení vajec vyhledávají tyto želvy vždy tu písečnou pláž, na které se vyklubaly z vajec. Protože je lidé ve velké míře lovili, je tento druh dnes chráněný. Ve Středozemním moři se vyskytují větší a rozšířenější karety obecné, které se živí především kraby, medúzami, mořskými ježky a sépiemi.

Žirafa

Žirafy obývají křovité a stromové savany v Africe a svou hlavu nosí ve výšce téměř šesti metrů. Snadno tak dosáhnou i na listy v korunách nejvyšších stromů. Tito kopytníci žijí v malých rodinných skupinkách. Ráno a pozdě odpoledne se vydávají hledat potravu, během horkých poledních hodin odpočívají ve stoje ve stínu. Aby se mohly napít vody, musí se žirafy doširoka rozkročit. Teprve pak dosáhnou hlavou k vodě. Zvláštní klapky v krevním řečišti jejich téměř dva metry dlouhého krku brání tomu, aby se jim přitom krev nahrnula do hlavy.

Žralok (žralok bílý)

Žralok bílý se vyskytuje téměř ve všech mořích, i ve Středozemním moři. Dosahuje délky až pěti metrů. Loví ryby, sépie, kraby a tuleně, ale také mořské ptáky a velrybí mláďata. Jeho trojhranné, velice ostré zuby jsou v čelisti umístěny v několika řadách za sebou. Jakmile jeden zub vypadne nebo se zlomí, nahradí ho další. Tak mají žraloci bílí neustále funkční chrup. Ačkoliv je žralok bílý podobný rybě, jedná se o parybu (má celý život chrupavčitou kostru a ne kostnatou jak je tomu u ryb) a neklade vejce. Namísto toho se z vajíček v těle matky vyvinou mladí žraloci, kteří se pak narodí jako živá mláďata bez vaječné blány.

Výrobce a distributor pro ČR:
Albi Česká republika a.s.
Thámova 13, Praha 8
www.albi.cz
www.modernihry.cz
Infolinka: +420 737 221 010

Distribútor pre SR:
Albi s.r.o.
Dlhá 88, Žilina
www.albi.sk

© 2010 KOSMOS Verlag
Návrh hry: Sonja Häßler
Ilustrace: Felix Scheinberger, Renate Mörtl
Ztvárnění: Bluguy Grafik-Design, Fine-Tuning
Úprava: Sandra Dochtermann
Odborné poradenství:
Bärbel Oftring a Carsten Vetter, diplomovaní biologové

Máte ještě chuť si hrát?
I na cestách?

Cestovní vydání hry „Umí prase létat?“ můžete jednoduše zabalit a vzít ho všude s sebou!
S mnoha jinými zvířaty a vlastnostmi!

Umí prase létat?
Na cesty
Pro děti od 5 let

